Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi metsätuhojen torjunnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö

Dnro SYKE/2021/2679

25.10.2021

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi metsätuhojen torjunnasta annettua lakia. Lakia ehdotetaan muutettavaksi säännösten osalta, jotka koskevat juurikäävän torjuntaa ja havupuutavaran poistamista hakkuupaikalta ja välivarastosta. Lisäksi esityksessä on toimijoiden omavalvontavelvoitteeseen liittyviä tarkennuksia ja muutoksia.

Suomen ympäristökeskus SYKE on tutustunut esityksen perusteluihin ja esitettyihin muutoksiin. Esitetyt muutokset liittyvät lähinnä puutavaran poiston aikarajoihin (aikaistaminen) ja juurikäävän torjunnan laajentamiseen sekä omavalvontaan. SYKEn näkemyksen mukaan muutokset ovat aikarajojen osalta hyvin perusteltuja ja erittäin tarpeellisia muuttuneessa ilmastossa etenkin kuusen metsästä poistamisen ja kirjanpainajan osalta. Poistovelvoitteiden kuutiomääriin ei ole esitetty muutoksia. Esitys ei näin ollen vaikuta haitallisesti metsäluonnon monimuotoisuuteen. Esityksessä selkeytetään toimijoiden ja puutavaran omistajien vastuuta mm. omavalvontasuunnitelmalla, mikä parantaa metsätuhojen torjunnan käytäntöjä.

Ilmastonmuutos lisää metsätuhojen – etenkin kaarnakuoriaistuhojen – riskiä, mistä syystä metsien hyvän terveydentilan ja kasvukyvyn ylläpitäminen edellyttää entistä tehokkaampia toimia metsätuhojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Puutavaran poiston aikaistaminen kuusen osalta ja juurikäävän torjunnan tehostaminen ovat selkeästi tarpeellisia toimenpiteitä.

Kaarnakuoriaisriskin pelossa ei tule poistaa metsistä sellaista kuollutta puuta, josta ei aiheudu metsätuhoriskiä

Lahopuu ei aina aiheutakaan tuhoriskejä, esimerkiksi muutaman vuoden kuolleena olleeseen kuusipuuhun ei liity kaarnakuoriaisriskiä, eikä lehtilahopuu ei sisällä mitään tuhoriskiä.

Lakiesityksessä todetaan, että METULA-hankkeen tuloksiin perustuen 20 kuutiometrin rajaa mäntypuutavaran poiskuljetukselle voidaan perustellusti pitää ylimitoitettuna tuhojen torjunnan kannalta, ja uudeksi rajaksi esitetään 50 kuutiometriä (3 §:n 3 momentti). Tämä on hyvä ja perusteltu muutos. Vähintään yhtä perusteltua olisi muuttaa myös vastaavat korjuurajat lain muissa pykälissä (5 ja 6 §) samalla tavalla. Erityisen tärkeää monimuotoisuuden turvaamisen kannalta olisi nostaa metsässä olevan vahingoittuneen mäntypuun poistovelvoitteen raja 20 kuutiometristä 50 kuutiometriin. On huomattava, että jo aiemmin metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevan lainsäädännön muutostarpeita selvittänyt Metsätuhotyöryhmä (Työryhmämuistio MMM 2003:11) esitti tutkimustiedon pohjalta, että vahingoittuneiden havupuiden poistovelvoite tulisi muuttaa koskemaan vain järeää kuusta, ei siis lainkaan mäntyä.

Metsätuholakia ei tule ulottaa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi rajatuille kohteille

Lahopuu on osa luontaista metsäekosysteemiä ja monille metsälajeille elinympäristö. Nykymuodossaan metsätuholaki vähentää merkittävästi kuolleen puun määrän lisäämismahdollisuuksia talousmetsissä ja niiden monimuotoisuudelle tärkeissä kohteissa kuten metsälain erityisen tärkeissä elinympäristöissä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että lahopuun väheneminen on merkittävin yksittäinen metsäluontotyyppien tulevaisuuden suora uhkatekijä (Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018) ja että lahopuun väheneminen on yksi taantumisen syy 33 %:lle uhanalaisista ja silmälläpidettävistä metsälajeista (523 lajille 1 587 lajista) ja yhtenä tulevaisuudessa vaikuttavana uhkatekijänä 34 %:lle näistä lajeista (Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019). Nykyisellään metsätuholaki on ristiriidassa myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitteen ”Edistetään talousmetsien luonnonhoitoa, kuten lahopuun … jättöä” kanssa, sillä vahingoittuneiden puiden korjuun määrä vaikuttaa suoraan tulevaisuuden uuden lahopuun muodostumiseen: lahopuuston synty on prosessi, jossa puut ensin heikkenevät ja kuolevat ennen kuin niistä tulee eriasteisesti lahonnutta monimuotoista lahopuustoa.

Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo.syke@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5
www.syke.fi

Lakiin tulisikin tehdä muutoksia erityisesti siksi, että metsälajiston uhanalaistumiskehitystä ei ole saatu pysäytettyä tähänastisten metsälainsäädännön, talousmetsien luonnonhoidon ja metsäsertifioinnin muutosten keinoin, vaikka monimuotoisuuden turvaaminen ja uhanalaistumiskehityksen pysäyttäminen ja kääntäminen on ollut näitä koskeneiden viime vuosikymmeninä tehtyjen muutosten keskeinen tavoite. Lainsäädännön ja sertifioinnin määrittelemä talousmetsien luonnonhoidon taso on jäänyt yksiselitteisesti riittämättömäksi metsälajiston ja -luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi.

Metsätuhotyöryhmän perustellun esityksen mukaisesti vahingoittuneiden havupuiden poistovelvoitteen ei tule koskea metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä, kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötukikohteita ja metsäluonnon hoitohankkeita, eikä metsälain nojalla toteutettavia NATURA 2000 -alueita (Työryhmämuistio MMM 2003:11).

Nämä muutostarpeet on perusteltu laajemmin esimerkiksi Juha Siitosen ja Kari Heliövaaran artikkelissa Metsähygienia, metsätuhoriski ja monimuotoisuus – uuden metsätuholakiesityksen vaikutukset. Artikkelissa osoitetaan nyt voimassa olevan metsätuholain selvät ja voimakkaat ristiriidat monimuotoisuuden turvaamistavoitteen kanssa: monimuotoisuuden turvaa heikennettiin lakiuudistuksessa vakavasti, vaikka yksi lakiuudistuksen tarkoitus oli päinvastoin metsäluonnon monimuotoisuuden turvan parantaminen. Edellä mainittujen muutostarpeiden lisäksi metsätuholakia tulisi muuttaa ainakin palauttamalla vahingoittuneen havupuun määritelmä sekä vahingoittuneiden havupuiden poistolle asetetut kynnysarvot – jotka ovat tutkimustiedon nojalla perustellut – metsätuholain edeltäjän (Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta, 263/1991) mukaisiksi.

Juurikäävän torjunnassa on noudatettava käyttöohjeen mukaista suojaetäisyyttä vesistöihin

Juurikäävän torjunnan tehostaminen on tarpeellinen metsänhoidollinen toimi muuttuvassa ilmastossa eteläisessä ja keskisessä Suomessa. Suomessa tällä hetkellä hyväksyttyjä tehoaineita juurikäävän torjuntaan ovat urea ja harmaaorvakan itiöt (mm. Rotstop-valmiste). Tällä hetkellä käsittely tehdään pääosin urealla sen helpomman käytettävyyden vuoksi. Urea on rehevöittävä ravinne, jolla kantokäsittely on kielletty 10 (–25) m lähempänä vesistöä. Vesistöiksi luokitellaan myös pienet purot sekä ojamaisiksi kaivetut uomat, joissa vesi virtaa ympäri vuoden. Juurikäävän torjunnassa käytettävien aineiden käyttöön liittyvät rajoitteet ja riskit tulee avata perusteluissa ja niiden käyttöohjeista tulee viestiä kattavasti. Myös liittymäkohdat pohjavesien suojeluun tulisi avata perusteluissa.

Lausunnon ovat valmistelleet ryhmäpäällikkö Kimmo Syrjänen ja vanhempi tutkija Pekka Punttila.

Eeva Primmer
Professori, tutkimusjohtaja